

Nr 443.

Godkänd av första kammaren den 27 juni 1942.

Godkänd av andra kammaren den 27 juni 1942.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m.

(Statsutskottets utlåtande nr 202.)

Till KONUNGEN.

I propositionen nr 278 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 24 april 1942, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordade förslag till folkskolans avlöningsreglemente och avlöningsreglemente för nomadlärare,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet anförts meddela bestämmelser

om avlöningsförmåner åt lärare vid sjukvårdsanstalter och barnhem samt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor,

om avlöning åt lärare, som vunnit frivillig förflyttning från ett skoldistrikt till ett annat,

om avlöning åt extra ordinarie lärare, som genomgår utbildningskurs för hjälpklasslärare, samt

om avlöning åt lärare, som anmält att han icke vill underkasta sig folkskolans avlöningsreglementes villkor och bestämmelser,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t

att förordna om tillämpning av folkskolans avlöningsreglemente å lärare, vilken icke övergått till de provisoriska avlöningsbestämmelserna under budgetåret 1941/42 för lärare vid folk- och småskolor m. fl.,

att utfärda de övergångsbestämmelser för här ifrågavarande befattningshavare, vilka kunna visa sig erforderliga utöver de övergångsstadganden, som innefattas i folkskolans avlöningsreglemente, samt

att vidtaga de ändringar i gällande statsbidragsbestämmelser, som föranledas av föreskrifterna i folkskolans avlöningsreglemente eller av vad eljest i statsrådsprotokollet förordats.

Enligt Kungl. Maj:ts förevarande förslag skall definitiv löneroglering från och med den 1 juli 1942 genomföras för lärare vid folk- och småskolor och vissa med dem i avlöningshänseende likställda befattningshavare ävensom för nomadlärare, varvid de föreslagna lönebestämmelserna ansluta sig till de principer, som numera sedan den 1 juli 1939 gälla för tjänstemän (lärare)

vid till den civila statsförvaltningen hörande verk och myndigheter. Förslaget utgår från att liksom hittills särskilda avlöningsreglementen skola utfärdas för folk- och småskollärarna samt för nomadlärarna. I motsats till vad fallet varit vid tillkomsten av för närvarande gällande avlöningsreglementen för nämnda lärare, vilka utfärdats av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande, ha emellertid i Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition de nya avlöningsreglementena i sin helhet underställts riksdagen för godkännande. Riksdagen — som uppmärksammat att riksdagens godkännande sålunda ifrågasatts jämväl beträffande de närmare detaljerna i de icke-ordinarie lärarnas avlöningsbestämmelser, något som icke varit fallet vid fastställandet av motsvarande bestämmelser för den civila statsförvaltningens vidkommande — har med hänsyn bland annat till gällande förhållanden beträffande statsbidrag funnit sig kunna bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag i nu nämnt hänseende.

Beträffande *lönegradsplacering av ordinarie lärare* föreslås i propositionen, att, så vitt angår folkskollärare, en placering i den nuvarande 15 lönegraden icke längre skulle förekomma utan att lönen för sådana lärare skulle utgå efter 16 eller 17 lönegraden, beroende på om den årliga lästiden framdeles utgör $36\frac{4}{7}$ eller 39 veckor. Grunden för detta förslag är att det tillika förordas, att i enlighet med det principbeslut, som fattades vid 1939 års lagtima riksdag men ännu icke verkställt, en lästid av allenast $34\frac{4}{7}$ veckor från och med nästa budgetår icke längre skall vara tillåten vid folkskolan. Riksdagen har icke funnit anledning till erinran mot vad sålunda föreslagits. Vad vidare beträffar småskollärarnas löneställning — vilken vid 1937 års riksdag bestämdes så, att dessa lärare skulle från och med den 1 juli 1942 placeras i 9 lönegraden, oavsett den årliga lästidens längd — innebär Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke någon förändring i vad sålunda tidigare bestämts. I propositionen återgives emellertid ett uttalande av 1941 års lärarlönesakkunniga, vilka framhållit, att — framför allt med hänsyn till relationen mellan kvinnliga folk- och småskollärares löner — skäl kunde anföras för vidtagande av åtgärder i syfte att giva småskollärare en något förmånligare lönegradsplacering. Riksdagen har icke funnit anledning ifrågasätta avsteg från Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag angående oförändrad lönegradsplacering för småskollärare. Frågan om den riktiga inbördes avvägningen av småskollärarnas löner i jämförelse med folkskollärarnas torde icke kunna på ett definitivt sätt upptagas till omprövning förrän det slutliga resultatet av 1940 års skolutrednings pågående arbete föreligger och ställning tagits till spörsmålet om småskolans och folkskolans inbördes förhållande i organisatoriskt hänseende.

Det i propositionen framlagda förslaget angående *folk- och småskollärares tjänstgöringsskyldighet* innebär, att folkskollärare, lärare vid mindre folkskola, biträdande lärare vid folkskola samt småskollärare med tjänstgöring vid skola med kortare årlig lästid än 39 veckor normalt skola undervisa 30 veckotimmar och övriga småskollärare 28 veckotimmar. Därjämte skall enligt förslaget småskollärare, som är skyldig att undervisa allenast 28 vecko-

timmar och som tjänstgör i avdelning, till vilken även hänvisats någon eller några av folkskolestadiets klasser, vara skyldig att mot åtnjutande av särskild timlärarersättning meddela undervisning under ytterligare 2 veckotimmar; sistnämnda förslag har motiverats av önskvärdheten att kunna tillerkänna dessa lärare viss extra ersättning för deras i jämförelse med andra småskollärare besvärligare undervisning och längre veckotjänstgöring. Vad i nu nämnda hänseenden föreslagits har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Även förslaget om bibehållande tills vidare av för närvarande gällande undantagsstadgande angående *förbud för kvinnlig lärare att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad*, vilket förslag bland annat motiverats med hänsynen till rådande statsfinansiella läge, har riksdagen ansett sig kunna godtaga. Riksdagen vill emellertid i detta sammanhang understryka det i propositionen återgivna uttalandet av 1941 års lärarlönesakkunniga, att ur principiell synpunkt bärande skäl numera icke kunna anföras för att bibehålla undantagsbestämmelser i ifrågavarande hänseende för de kvinnliga lärarna inom det statsunderstödda kommunala skolväsendet.

Vad i propositionen anförts angående ändrad avfattning av föreskrift angående *lönstillägg till lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola*, angående *grunder för tillgodoräkning av föregående tjänstetid samt sneddnning* ävensom angående *sjukvårdsförmåner* samt *avlöning till pensionerad lärare vid tjänstgöring som vikarie* har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Beträffande *icke-ordinarie lärares anställnings- och avlöningsförhållanden* innebär Kungl. Maj:ts förslag flera betydelsefulla förändringar i jämförelse med för närvarande gällande bestämmelser. De måhända viktigaste nyheterna äro, att vikarier, vilkas tjänstgöring avser minst en termin och vilka tidigare fullgjort tjänstgöring av viss omfattning inom folkskoleväsendet, föreslås skola erhålla extra ordinarie anställning med bland annat pensionsrätt jämte vissa andra förmåner, samt att alla extra ordinarie lärare skulle erhålla lön för kalenderår i stället för såsom för närvarande efter läsår. Mot detta förslag har skolöverstyrelsen framställt ingående invändningar och för sin del förordat, att lärarna skola vara anställda såsom extra lärare med för sådan lärare gällande lägre löneklassplacering, intill dess de förvärvat tre tjänstår; därefter skulle de, i den mån de ej blivit ordinarie lärare, erhålla extra ordinarie anställning även vid korttidsvikariat. Vidare borde enligt överstyrelsens mening lönen till samtliga icke-ordinarie lärare liksom för närvarande utgå efter lästid, eller efter verklig tjänstgöringstid, vare sig anställningen omfattat hel termin eller endast del därav.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, som uppgjorts i anslutning till 1941 års lärarlönesakkunnigas betänkande, innefattar enligt riksdagens mening en lämplig lösning av frågan om den utsträckning, i vilken icke-ordinarie lärare inom folkskoleväsendet skäligen böra beredas extra ordinarie anställning med därav följande förmåner. Att, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, utsträcka rätten att erhålla extra ordinarie anställning med pensionsrätt m. fl.

förmåner till varje lärare, som efter viss kvalifikationstid erhåller icke-ordinarie anställning av hur kortvarigt slag som helst, kan riksdagen i likhet med departementschefen icke godtaga. Riksdagen vill särskilt framhålla, att den i propositionen förordade rätten för lärare att vid beräkning av sådan heltermansanställning, som erfordras för att erhålla extra ordinarie anställning, i vissa fall sammanlägga delar av termin endast synes vara att betrakta som en detalj i förslaget, vilken, såsom departementschefen framhållit, kan borttagas, därest den vid bestämmelsernas tillämpning i praktiken skulle visa sig medföra mera betydande olägenheter. Då Kungl. Maj:ts förslag ej heller i övriga här ifrågavarande delar givit riksdagen anledning till erinran, har riksdagen bifallit detsamma.

Vad därefter angår förslagen till *folkskolans avlöningsreglemente* samt till *avlöningsreglemente för nomadlärare* med därtill hörande övergångsbestämmelser har riksdagen allenast i nedan angivna hänseenden funnit anledning till särskilt uttalande.

I den i 6 § folkskolans avlöningsreglemente intagna *tjänsteförteckningen* bör enligt riksdagens mening bokstavsbeteckningen framför lönegradssiffran för ordinarie lärare ändras från Lo till LO, varigenom bättre överensstämmelse med nomenklaturen för extra ordinarie lärare ernås. Motsvarande ändring bör vidtagas i 13 § 1 mom.

14 § folkskolans avlöningsreglemente innehåller en bestämmelse av innebörd, att om lärare tvångsförflyttas till tjänst inom lägre lönegrad skall i fråga om hans löneklassplacering så anses, som om han fortfarande tillhörde den högre lönegraden. I specialmotiveringen till paragrafen anföres, att det icke ansetts påkallat att föreskriva generell rätt för lärare, som frivilligt förflyttats, att bibehållas vid sin förutvarande rätt till löneklassplacering, men att Kungl. Maj:t borde i vissa fall, där billighetsskäl föreligga, äga möjlighet att föreskriva, att bestämmelserna i 14 § skola lända till efterrättelse jämväl vid sistnämnda slag av förflyttning. Riksdagen har icke funnit anledning till erinran mot att Kungl. Maj:t bemyndigas lämna medgivande av nyss angiven innebörd men vill tillika understryka, att sådant medgivande — vilket enligt vad som av propositionen framgår skulle kunna ifrågakomma vid förflyttning av lärare, som innehar övertalig lärartjänst — enligt riksdagens mening bör lämnas endast i undantagsfall och företrädesvis då hänsynen till undervisningsväsendets intressen kan åberopas såsom särskilt motiv till förflyttningen.

I 28 § 2 mom. folkskolans avlöningsreglemente meddelas föreskrifter rörande bestämmande av ersättning av statsmedel för kostnad för läkarvård och läkemedel m. m. I sådant hänseende stadgas bland annat, att från det belopp, varmed ersättning av statsmedel enligt bestämmelserna i reglementet skall utgå, avdrag skall ske med ett belopp av 100 kronor för redovisningsår, som skall åvila läraren. Med den avfattning nämnda stadgande erhållit synes följden bli, att läraren även vid fall av olycksfall i tjänsten skulle komma att själv få svara för en kostnad av 100 kronor för redovisningsår. Då anledning icke synes föreligga att i ifrågavarande hänseende ställa de kommunanställda

lärarna i sämre ställning än statens befattningshavare, vilka vid olycksfall i tjänsten utan någon inskränkning erhålla läkarvård och läkemedel m. m. på statens bekostnad, bör enligt riksdagens mening sådan ändring vidtagas i 28 § 2 mom. andra stycket, att efter orden »skall dock» inskjutes », där ej fråga är om olycksfall i tjänsten».

I *övergångsbestämmelserna* till folkskolans avlöningsreglemente finnes under punkt 2 intaget ett stadgande, enligt vilket icke-ordinarie lärare, som under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 eller del därav varit inplacerad i löneklass, skall vid reglementets ikraftträdande *löneklassplaceras* på visst, särskilt angivet sätt. Vidare skall enligt punkt 6 av nämnda övergångsbestämmelser kvinnlig folkskollärare under tiden 1 juli 1942—30 juni 1943 *åtnjuta lön* enligt en löneklass, som är närmast lägre än den, i vilken hon enligt avlöningsreglementet och övergångsbestämmelserna skall vara placerad. Enligt vad riksdagen erfarit, synes det icke uteslutet att vid övergångsbestämmelsernas praktiska tillämpning tvekan i vissa fall kan komma att uppstå beträffande kvinnlig lärares löneställning med hänsyn till det förhållandet, att sådana lärare övergångsvis icke äga åtnjuta lön enligt den löneklass, i vilken de formellt böra vara placerade. Riksdagen förutsätter, att Kungl. Maj:t, därast så befinnes påkallat, utfärdar förtydligande föreskrifter i syfte att kvinnlig lärare, ordinarie eller icke-ordinarie, icke vid övergången måtte vidkännas försämring i sin löneställning.

Slutligen får riksdagen anföra, att riksdagen icke funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag, att Kungl. Maj:t skulle bemyndigas meddela de ändringar i gällande *statsbidragsbestämmelser*, som påkallas av den nu ifrågavarande lönerегleringen.

Under återropande av vad i det föregående anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels godkänt de vid statsutskottets utlåtande nr 202 såsom bilaga 1 a och b fogade förslagen till folkskolans avlöningsreglemente och avlöningsreglemente för nomadlärare, dock i vad avser 6 § (tjänsteförteckning), 13 § 1 mom. samt 28 § 2 mom. förstnämnda reglemente med de jämkningar riksdagen i det föregående angivit;

dels bemyndigat Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 24 april 1942 angivits samt under iakttagande av vad riksdagen i det föregående anført, meddela bestämmelser

om avlöningsförmåner åt lärare vid sjukvårdsanstalter och barnhem samt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor,

om avlöning åt lärare, som vunnit frivillig förflyttning från ett skoldistrikt till ett annat,

om avlöning åt extra ordinarie lärare, som genomgår utbildningskurs för hjälpklasslärare, samt

om avlöning åt lärare, som anmält att han icke vill underkasta sig folkskolans avlöningsreglementes villkor och bestämmelser;

dels ock bemyndigat Kungl. Maj:t

att förordna om tillämpning av folkskolans avlöningsreglemente å lärare, vilken icke övergått till de provisoriska avlöningsbestämmelserna under budgetåret 1941/42 för lärare vid folk- och småskolor m. fl.,

att utfärda de övergångsbestämmelser för här ifrågavarande befattningshavare, vilka kunna visa sig erforderliga utöver de övergångsstadganden, som innefattas i folkskolans avlöningsreglemente, samt

att vidtaga de ändringar i gällande statsbidragsbestämmelser, som föranledas av föreskrifterna i folkskolans avlöningsreglemente eller av vad eljest i det föregående beslutats.

Stockholm den 27 juni 1942.

Med undersåtlig vördnad.